

MUTAXASSISLIK FANLARINI O‘QITISHDA MUAMMOLI TA’LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING DOLZARBLIGI

MAMARAJABOVA SARVINOZ OTABEK QIZI

Toshkent kimyo xalqaro universiteti

“Boshlang‘ich ta’lim nazariyasi” yo‘nalishi

MPRI-IU magistranti

Sarvinovmamarajabova76@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur tezisda mutaxassislik fanlarini o‘qitishda muammoli ta’lim texnologiyalaridan foydalanishning dolzarbligi ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan yoritiladi. Zamonaviy ta’lim tizimida talabalarni mustaqil fikrlovchi, ijodkor va raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllantirish zarurati muammoli ta’lim texnologiyalarini keng joriy etishni taqozo etmoqda. Tezisda muammoli ta’limning mohiyati, uning o‘quv jarayonidagi o‘rni hamda mutaxassislik fanlarini samarali o‘qitishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, muammoli vaziyatlar orqali talabalar bilimni chuqurlashtirish, ularning tahliliy va tanqidiy tafakkurini rivojlantirish imkoniyatlari asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari muammoli ta’lim texnologiyalari ta’lim samaradorligini oshirishda muhim omil ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: muammoli ta’lim, dolzarblik, ta’lim samaradorligi, mutaxassislik fanlari, pedagogik texnologiya.

Kirish

Hozirgi kunda ta’lim tizimida yuz berayotgan tub o‘zgarishlar, innovatsion yondashuvlarning keng joriy etilishi hamda globallashtirish jarayonlari mutaxassislik fanlarini o‘qitish mazmuni va metodikasini yangicha yondashuvlar asosida tashkil etishni talab etmoqda. Ayniqsa, oliy ta’lim tizimida bilim berish bilan bir qatorda, talabalarni mustaqil fikrlashga, muammolarni tahlil qilishga va amaliy yechimlar ishlab chiqishga o‘rgatish dolzarb masalaga aylangan. Shu nuqtai nazardan, muammoli ta’lim texnologiyalaridan foydalanish bugungi kun ta’limining eng muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Muammoli ta’lim texnologiyasi o‘quv jarayonida talabalarni faol ishtirok etishga undaydigan, ularni muammoli vaziyatlar orqali fikrlashga majbur qiladigan hamda bilimlarni mustaqil ravishda egallashga yo‘naltiradigan pedagogik yondashuv hisoblanadi. Ushbu texnologiya talabaning faqat bilim olishini emas, balki ularni amaliyotda qo‘llay olish, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi. Natijada ta’lim jarayoni samaradorligi oshadi va o‘rganilgan bilimlar

mustahkamlanadi. Bugungi kunda an'anaviy ta'lim usullarining yetarli darajada samarali emasligi, ya'ni talabalarning passiv tinglovchi sifatida qolib ketishi, ularning bilimlarni chuqur o'zlashtirishga to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli, ta'lim jarayonida interaktiv va innovatsion metodlardan, xususan, muammoli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish zarurati ortib bormoqda. Mazkur yondashuv talabalarning o'quv faoliyatini faollashtiradi, ularni izlanishga undaydi va mustaqil qaror qabul qilishga o'rgatadi. Muammoli ta'limning dolzarbligi shundaki, u nafaqat nazariy bilimlarni o'zlashtirishni ta'minlaydi, balki talabalarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Ayniqsa, mutaxassislik fanlarida muammoli vaziyatlar asosida tashkil etilgan darslar talabalarni real hayotiy va kasbiy muammolarni hal etishga tayyorlaydi. Bu esa bo'lajak mutaxassislarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, muammoli ta'lim texnologiyalari talabalar o'rtasida muloqot va hamkorlikni rivojlantiradi, jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi hamda ularning o'z fikrini erkin ifoda etishiga imkon yaratadi. Bu esa zamonaviy mutaxassis uchun zarur bo'lgan kompetensiyalardan biri hisoblanadi.

Asosiy Qism

Muammoli ta'lim texnologiyalari zamonaviy ta'lim jarayonida talabalarni faol bilim egallovchiga aylantirishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik yondashuvlardan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiya asosida o'quv jarayonini tashkil etishda asosiy e'tibor talabalarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, muammolarni tahlil qilish va ularning yechimlarini topishga yo'naltiriladi. Shu jihatdan, mutaxassislik fanlarini o'qitishda muammoli ta'limdan foydalanish bugungi kunning dolzarb pedagogik vazifalaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Muammoli ta'lim texnologiyalarining mohiyati shundan iboratki, o'qituvchi dars jarayonida tayyor bilimlarni berishdan ko'ra, muammoli vaziyatlarni yaratadi va talabalarni ushbu muammolarni mustaqil hal etishga undaydi. Bunday yondashuv talabaning bilish faoliyatini faollashtiradi, uni izlanishga, tahlil qilishga va xulosa chiqarishga majbur qiladi. Natijada bilimlar chuqur va ongli o'zlashtiriladi hamda uzoq muddat saqlanadi. Mutaxassislik fanlarida muammoli ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning dolzarbligi, avvalo, ushbu fanlarning amaliy yo'naltirilganligi bilan izohlanadi. Chunki bunday fanlar nafaqat nazariy bilimlarni, balki ularni real kasbiy faoliyatda qo'llashni ham talab etadi. Muammoli vaziyatlar esa aynan real hayotiy va kasbiy muammolarni aks ettirgan holda talabalarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Muammoli ta'limni tashkil etishda turli metod va usullardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Jumladan, muammoli savollar, keys-stadi, bahs-munozaralar, loyiha ishlari va aqliy hujum kabi metodlar talabalarning o'quv jarayonidagi faolligini oshiradi. Ushbu metodlar orqali

talabalar o'z fikrini asoslash, muammoni turli nuqtai nazardan ko'rib chiqish va jamoaviy qaror qabul qilish ko'nikmalarini egallaydi.

Umuman olganda, mutaxassislik fanlarini o'qitishda muammoli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish talabalarning bilim darajasini oshirish, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan, mazkur texnologiyalarning dolzarbligi nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham asoslangan bo'lib, ularni ta'lim jarayoniga keng joriy etish muhim vazifa hisoblanadi.

Xulosa

Yuqorida keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, mutaxassislik fanlarini o'qitishda muammoli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish zamonaviy ta'lim tizimi uchun dolzarb va zaruriy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur yondashuv o'quv jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqadi, talabalarni passiv tinglovchidan faol bilim egallovchiga aylantiradi hamda ularning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Muammoli ta'lim texnologiyalarining asosiy ustunligi shundaki, u nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtiradi. Bu esa mutaxassislik fanlarini o'rganishda alohida ahamiyat kasb etadi, chunki talaba nafaqat bilim oladi, balki uni real kasbiy vaziyatlarda qo'llashga ham o'rganadi. Natijada talabalarning kasbiy kompetensiyalari shakllanadi va ularning raqobatbardoshligi ortadi. Shuningdek, muammoli ta'lim texnologiyalari talabalar o'rtasida ijodiy va tanqidiy tafakkurni rivojlantiradi, jamoada ishlash va muloqot qilish ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Bu esa zamonaviy mutaxassis uchun zarur bo'lgan muhim sifatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu texnologiyalar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirib, bilimlarning mustahkam va chuqur o'zlashtirilishini ta'minlaydi. Biroq, muammoli ta'limni amaliyotga joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud bo'lib, ular orasida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi, vaqt resurslarining cheklanganligi va o'quv-uslubiy ta'minotning yetarli emasligi alohida o'rin tutadi. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun pedagoglarning malakasini oshirish, innovatsion metodlarni keng joriy etish hamda ta'lim jarayonini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, muammoli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish mutaxassislik fanlarini o'qitishda yuqori samaradorlikni ta'minlovchi muhim pedagogik vosita bo'lib, uning dolzarbligi ta'lim sifatini oshirish va zamonaviy, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash ehtiyoji bilan belgilanadi. Shu bois, mazkur texnologiyalarni ta'lim jarayoniga keng joriy etish va takomillashtirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOT RO'YXATI

1. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
2. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2017.
3. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2016.
4. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2019.
5. To'raqulov X. Ta'lim nazariyasi va didaktika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
6. Saidaxmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar mohiyati va amaliyoti. – Toshkent: Ma'naviyat, 2017.